

**Obszary wiedzy, zakres oczekiwanych umiejętności i wykaz literatury pomocniczej
na poszczególnych stopniach Wojewódzkiego Konkursu Języka Polskiego
dla uczniów szkół podstawowych województwa wielkopolskiego
w roku szkolnym 2026/2027**

I

Temat przewodni konkursu: **CZŁOWIEK I OJCZYZNA.**

Temat konkursu wpisuje się w

- drugi kierunek realizacji polityki oświatowej państwa (kształtowanie postaw patriotycznych) oraz
- obchody ogłoszonego z inicjatywy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Roku Andrzeja Wajdy.

II

Zakres wiedzy na poszczególnych stopniach Konkursu

1. Na wszystkich etapach konkursu obowiązują zasady ortograficzne zgodne z reformą polskiej ortografii (od 1 stycznia 2026):
 - Zmienione zasady:
<https://rjp.pan.pl/komunikat-rady-jezyka-polskiego-przy-prezydium-pan-z-dnia-7-listopada-2025-r/>
 - Ujednolicony zestaw obowiązujących zasad:
<https://rjp.pan.pl/app/uploads/2026/03/Zalacznik-do-komunikatu-11-25-wersja-ostateczna-jednolita.pdf>
2. Na wszystkich stopniach Konkursu obowiązują treści nauczania (wymagania szczegółowe) wymienione w podstawie programowej przedmiotu język polski: Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. 2024 poz.996).
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000996>
3. W Konkursie obowiązuje także podany niżej zakres wiedzy wykraczający poza podstawę programową.

Uwaga! W roku szkolnym 2026/2027 na stopniu wojewódzkim przewiduje się możliwość pojawienia się części testowej i wypracowania.

1) Stopień szkolny

Na stopniu szkolnym obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności określony w podstawie programowej. Ponadto uczeń:

- a) rozpoznaje w utworze aluzję literacką i kulturową oraz omawia jej funkcję.
- b) wyjaśnia znaczenie frazeologizmów związanych z tematyką Konkursu.
- c) wskazuje w wierszu średniówkę i przerzutnię oraz omawia ich funkcje.
- d) rozpoznaje rodzaje rymów (żeńskie i męskie, dokładne i niedokładne, zewnętrzne i wewnętrzne) oraz układy rymów (parzyste, przeplatane i okalające).
- e) wyjaśnia ironię oraz paradoks użyte w tekście.
- f) przekształca zdanie pojedyncze w imiesłowowy równoważnik zdania i odwrotnie.
- g) poprawia błędy składniowe i interpunkcyjne w zdaniach o skomplikowanej strukturze.
- h) wskazuje w tekstach lektur (szkolnych i konkursowych) archaizmy i wyjaśnia ich znaczenie.
- i) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty (wskazuje ich cechy wspólne i różne).
- j) zna koncepcję, historię i wykaz dotychczasowych lektur akcji Narodowego Czytania.
- k) zna na pamięć *Mazurka Dąbrowskiego* Józefa Wybickiego (cztery zwrotki) oraz *Inwokację z Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza z uwzględnieniem poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej.
- l) tworzy spójne wypowiedzi pisemne w różnych formach, odwołując się do lektur ze stopnia szkolnego Konkursu.

2) Stopień rejonowy

Na stopniu rejonowym obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności ze stopnia szkolnego. Ponadto uczeń:

- a) wykorzystuje wiedzę o ideach romantyzmu do interpretacji lektur (kontekst historycznoliteracki).
- b) wykorzystuje wiadomości historyczne do interpretacji lektur (kontekst historyczny).
- c) wykorzystuje biografie autorów lektur do interpretacji utworów (kontekst biograficzny).
- d) posługuje się pojęciami z zakresu wiedzy o literaturze: topos, karykatura, oksymoron, anafora, antyteza, eufemizm, synekdocha, hiperbola, inwersja, elipsa, kontrast.
- e) rozpoznaje lirykę bezpośrednią, pośrednią i zwrotu do adresata oraz wskazuje ich cechy.
- f) wskazuje cechy wiersza sylabicznego, sylabotonicznego i wiersza wolnego.
- g) rozpoznaje i nazywa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną).
- h) rozpoznaje w tekstach stylizację (archaizację, dialektyzację, kolokwializację) i określa jej funkcje.
- i) rozpoznaje i poprawia różne typy błędów gramatycznych (fleksyjne, składniowe, słownikowe, frazeologiczne, słowotwórcze) oraz stylistycznych.
- j) porównuje teksty literackie i inne teksty kultury (wskazuje ich cechy wspólne i różne).
- k) zna na pamięć *Bogurodzicę* (11 wersów) oraz *Rotę* Marii Konopnickiej (wersja ze spisu lektur) z uwzględnieniem poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej.
- l) tworzy spójne wypowiedzi pisemne w różnych formach, odwołując się do lektur ze stopnia rejonowego Konkursu.

3) Stopień wojewódzki

Na stopniu wojewódzkim obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności z niższych stopni Konkursu. Ponadto uczeń:

- a) redaguje dłuższą wypowiedź pisemną w różnych formach z uwzględnieniem reguł organizacji, spójności logicznej oraz zasad językowych, stylistycznych, ortograficznych i interpunkcyjnych.
- b) twórczo formułuje sądy w oparciu o lektury i inne teksty kultury oraz towarzyszące im konteksty.
- c) cytuje z pamięci wybrane przez siebie fragmenty utworów ze spisu lektur konkursowych.

III

Na poszczególne stopnie Konkursu obowiązuje znajomość tekstów literackich (są wśród nich lektury obowiązkowe z podstawy programowej i teksty dodatkowe) oraz tekstów kultury:

1. Stopień szkolny

1. Władysław Bełza, *Katechizm polskiego dziecka*.
2. Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Księga I.
3. Michał Rusinek, *Jaki znak twój? Wierszyki na dalsze 100 lat niepodległości*.
4. Henryk Sienkiewicz, *Latarnik*.
5. Wisława Szymborska, *Gawęda o miłości ziemi ojczystej*.
6. Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego*.

7. *Pan Tadeusz* [film], reżyseria Andrzej Wajda, Polska, 1999.
8. Jan Matejko, *Rejtan – Upadek Polski* [obraz], 1866.

2. Stopień rejonowy

1. *Bogurodzica*.
2. Maria Konopnicka, *Rota*. [w wersji: <https://www.spiewnikniepodleglosci.pl/rota/>]
3. Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Księgi: II, IV, X, XI, XII, Epilog.
4. Cyprian Norwid, *Moja piosnka [II]*.
5. Tadeusz Różewicz, *Oblicze ojczyzny*.
6. Henryk Sienkiewicz, *Krzyżacy*, tom II, rozdział 51.

7. *Krzyżacy* [film], reżyseria Aleksander Ford, Polska, 1960.
8. Jan Matejko, *Bitwa pod Grunwaldem* [obraz], 1878.

3. Stopień wojewódzki

1. Monika Kowaleczko-Szumowska, *Galop '44*.
2. Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* [całość].
3. Czesław Miłosz, *Świat (poema naiwne)* [cykl poetycki składający się z 20 wierszy].
4. Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość* [tu: rozdz. 11. *Pojęcie ojczyzny* i rozdz. 12. *Patriotyzm*].
5. Stefan Żeromski, *Szyfrowe prace* [całość].

6. Cykl ośmiu audycji (rozmowy z twórcami ekranizacji) *Realizatorzy „Pana Tadeusza”*: <https://ninateka.pl/search?q=realizatorzy+pana+tadeusza>

Przez znajomość tekstów literackich należy rozumieć obeznanie ucznia w treści utworu, jego formie (rodzaj, gatunek, struktura) oraz wymowie (w izolacji, ale także w kontekście biograficznym, historycznym i historycznoliterackim).

Znajomość tekstów kultury to umiejętność ich opisu (treści) z uwzględnieniem typowego dla danej dziedziny sztuki (film, malarstwo) słownictwa oraz w odniesieniu do problematyki tekstów literackich z wykazu.

IV

Propozycja źródeł uzupełniających

- 1) Michał Kuźniak, Sławomir Rzepczyński: *Jak pisać?*
- 2) Barbara Pędzich: *365 ćwiczeń ze słownictwa*.
- 3) Marek Bernacki, Marta Pawlus: *Słownik gatunków literackich*.